

CERBUL ÎN ONOMASTICA ROMÂNEASCĂ

Dr. hab. **Anatol EREMI**
Institutul de Filologie al AȘM

THE DEER IN THE ROMANIAN ONOMASTICS

Summary. In the Carpathian – Danubian - Pontic area, the deer can be found in the Carpathian Mountains and Pre-Carpathian forested hills, which provide this animal peace and nutrition. The habitat of the deer is often recorded in the toponymy. Old documents attest the names of places: *Cerboia* forest. Dorohoi (1612), *Izvorul Ciutelor*, Spring Valley of Siret River (1705), *Poiana Cerbilor*, forest area. Neamț (1632), *Valea Cerbului* valley. Iași (1717). According to popular traditions, for the Romanians, the stag is a totem animal, just like the wild bull, bear, lion, etc. In the old days, its name was given to children at birth so that it is protected from all the bad things, and grows healthy, strong and vigorous, like the deer, wild bull, bear or lion. The article deals with the problems and issues related to the science of onomastics and old Romanian popular traditions and customs.

Keywords: totem animal, Carpathian deer, fauna, folklore, custom, onomastics, toponym, tradition.

Rezumat. În spațiul carpato-danubiano-pontic cerbul este răspândit în munții Carpați și în regiunile de coline împădurite precarpatiche, care oferă acestui animal liniștea și sursele de alimentare. Locurile de habitare a cerbilor sunt adesea consemnate în toponimie. Documentele vechi atestă numele de locuri: *Cerboia*, pădure în țin. Dorohoi (1612), *Izvorul Ciutelor*, izvor pe valea Siretului (1705), *Poiana Cerbilor*, porțiune de pădure în țin. Neamț (1632), *Valea Cerbului*, vale în țin. Iași (1717). Conform tradițiilor populare, cerbul la români e un animal totem, la fel ca și bourul, ursul, leul etc. Pe vremuri, cu numele lui erau numiți la naștere copii și aceasta pentru a fi ocrotiți de toate cele rele, pentru a crește sănătoși, puternici și viguroși, precum cerbul, bourul, ursul, leul. Articolul tratează probleme și aspecte ce țin de știința onomastică și de vechile tradiții și obiceiuri populare românești.

Cuvinte-cheie: animal totem, cerb carpatin, faună, folclor, obicei, onomastică, toponim, tradiție.

Cerbul este un animal ierbivor din familia *cervidelor*, reprezentant al copitatelor sălbatice, din care mai fac parte renul și elanul. Denumirea lui științifică este *Cervus elaphus*. În limba română e denumit *cerb* și *taur*, femela – *ciută* și *cerboaică*, puii – *viței* (masculul – *vițel*, femela – *vițea*). Puii, sub doi ani, poartă respectiv numele: *cerbulean* sau *coldan* și *junică* sau *juncă*.

Cerbul este mai mare decât ciuta și poartă coarne ramificate, ceea ce îl fac falnic și atractiv. Greutatea cerbului ajunge până la 300 kg, iar a ciutei doar până la 150 kg. Culoarea ambelor sexe este brună-roșcată vara, în sezonul rece schimbându-se în brună-închis. Masculii își pierd în fiecare an coarnele (în lunile martie-aprilie), durata de creștere a noilor coarne fiind de 120-130 de zile.

Perioada de împerechere durează din septembrie până la începutul lunii octombrie și se caracterizează prin boncăluitul sau mugetul masculilor, când aceștia încep luptele între ei pentru supremație. Ciutele și puii, când sunt prinși de om, scot niște sunete asemănătoare cu vaietele. Cerbii au mirosul dezvoltat, iar auzul (dar și văzul) este suficient de bun. Longevitatea cerbilor în libertate este 18-20 de ani.

În prezent, arealul de răspândire a cerbilor include munții Carpați și regiunile de coline împădurite precarpatiche, care oferă acestor animale liniștea și sursele de alimentare. Hrana lor obișnuită sunt plantele erbacee și tulpinile fragede de plante lemnoase, precum și ghinda, jirul, ciupercile, me-rele și perele pădurețe. Cerbul este o specie protejată prin lege, captivarea sau vânatoarea de cerbi se permite în cazuri excepționale și în scopuri de selecție.

Locurile de habitare a cerbilor sunt adesea consemnate în toponimie, de unele denumiri de păduri, poiene, izvoare etc.: *Cerboia*, *Cerboiața*, *Ciuta*, *Ciutoaia*, *Izvorul Cerbilor*, *Poiana Ciutelor*, *Pădurea Taurului*, *Tăureni*. Documentele vechi atestă numele de locuri: *Cerboia*, pădure în țin. Dorohoi (1612), *Izvorul Ciutelor*, izvor pe valea Siretului (1705), *Poiana Cerbilor*, porțiune de pădure în țin. Neamț (1632), *Valea Cerbului*, vale în țin. Iași (1717).

Pe teritoriul republicii noastre sunt cunoscute două nume de localități cu elementul component *ciută*, care însă provin nu direct de la acesta, ci indirect, de la numele de familie respective: *Ciutești*,

sat în rn. Nisporeni, de la antrop. *Ciută* sau *Ciutu*, cu suf. *-ești*; *Ciutulești*, sat în rn. Florești, derivat cu suf. *-ești* de la antrop. *Ciutul*. Ciuteștii Nisporenilor e menționat documentar la 20 decembrie 1495, iar Ciutuleștii Floreștilor la 20 august 1588.

Conform tradițiilor populare, cerbul la români e un animal totem, la fel ca și bourul, ursul, leul etc. Pe vremuri, cu numele lui erau numiți la naștere copiii și aceasta pentru a fi ocrotiți de toate cele rele, pentru a crește sănătoși, puternici și viguroși, precum cerbul, bourul, ursul, leul. Drept dovadă în acest sens sunt mărturiile documentare: *Cerbul*, fiul Tudorei (1610), *Cerbul*, tatăl lui Nicoară (1625), *Cerbana*, strănepoata lui Coste pârcaș (1637), *Ciuta*, fiica Lupei (1630), *Taur*, apod (1581), *Taur*, nepotul Lucăi (1713).

În folclorul românesc cerbul, devenit un animal legendar, este înzestrat cu cele mai nobile calități. Într-un basm, copiii unui pădurar, purtați de vântoaițe și rătăciți prin pădure, sunt aduși acasă sănătoși și nevătămați de un cerb mare și frumos. În altul, Făt-Frumos este ajutat de un cerb să o scape din captivitatea balaurului pe fata împăratului, pe care o duc apoi împreună la curte, așezată într-un leagăn împletit din fire de mătase și prins între coarnele cerbului. Copilul unei mame disperate este tămăduit de o boală grea

dându-i-se lapte de cerboaică. Zâna cea Bună a Pădurilor este purtată într-un car împletit din lujeri și flori, la care sunt înhămați doi cerbi cu coarne de aur.

Numele cerbului îl regăsim în denumirile unor instituții și organizații, precum și în denumirile unor manifestări culturale și sportive: Festivalul-concurs de muzică „Cerbul de aur” (Brașov), Societatea vânătorilor „Cerbul carpatin”, Complexul de magazine „Cerbul albastru” (Arad), Pensiunea „Cerbul carpatin” (com. Bran), Cabana „Poiana cerbilor” (jud. Suceava).

Sprintene, grațioase, elegante – sunt calitățile pe care omul le admiră de la prima întâlnire cu aceste viețuitoare, podoabe ale naturii, cerbii noștri carpatini.

Bibliografie

1. Ovidiu Bârlea. *Mica enciclopedie a poveștilor românești*. București, 1976.
2. Nicolae Borcea. *Flora și fauna Carpaților*. Cluj, 1934.
3. Anatol Eremia. *Nume de localități. Studiu de toponimie*. Chișinău, 1970.
4. Alexandru I. Gonța. *Documente privind istoria României. A. Moldova. Veacurile XIV-XVII (1384-1625). Indicele numelor de locuri*. București, 1990.
5. Dumitru Murariu. *Fauna României*. București, 2004.

Tudor Zbârnea. *Arcă*, u/p, 700 × 600 mm, 2004